



בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים  
המחלקה להיסטוריה ותאוריה

## מבוא לתולדות הקולנוע, חלק א' Introduction to the History of Cinema, Part 1

מרצה: ד"ר אוהד לנדסמן  
landesman@post.bezalel.ac.il

(חובה שנת, תשע"ו, ימי ראשון 12:30-14:00, 2 נ"ז)

קורס שנתי זה יציע סקירה סלקטיבית של נקודות ציון מכריעות בהתפתחות ההיסטורית של אמנות הקולנוע, החל מהצעצועים הפרוטו-קולנועיים במאה ה-19 ועד לעלייתן של מסורות לאומיות מתחדשות בקולנוע הדיגיטלי של המאה ה-21. תשומת לב מיוחדת תינתן לקונטקסט הלאומי, הכלכלי, הפוליטי והאסתטי בו צמחו תנועות קולנועיות דומיננטיות (כגון האקספרסיוניזם הגרמני או הגל החדש הצרפתי), וליוצרים קולנועיים נבחרים אשר הצליחו לשמור על סגנונם הייחודי בתוך המסגרות בהן פעלו (כגון סרגיי אייזנשטיין, אורסון וולס או אלפרד היצ'קוק). מסענו הכרונולוגי יתמקד לא רק בהשתכללותו של הקולנוע הבדיוני, אלא גם בהתפתחותו של הקולנוע התיעודי והניסיוני ברחבי העולם ולאורך השנים. נציע פרספקטיבות היסטוריות ואסתטיות שונות לגבי האבולוציה של שפת הקולנוע, נבחן את השפעתן של התפתחויות טכנולוגיות (כמו סאונד, צבע, 16 מ"מ) על מסורות סגנוניות בקולנוע, ונעריך את חשיבותם של הז'אנר הקולנועי ותיאורית ה"אוטר" ככלים מרכזיים לניתוח והבנה של ההיסטוריה של הקולנוע. ההרצאות תלוונה בהקרנת קטעים מתוך סרטים ובקריאות שבועיות.

### מהלך השיעורים בסמסטר א':

1. הפרה-היסטוריה של הקולנוע והצעצועים האופטיים במאה ה-19
2. הולדת הקולנוע ושנותיו הראשונות: ז'ורז' מלייס והאחים לומייר (1895-1902)  
צפיית חובה: "המסע אל הרי הירח" (ז'ורז' מלייס, 1902)
3. פורטר, גריפית והתפתחותה של השפה הקולנועית המוקדמת (1903-1915)  
צפיית חובה: "הולדת אומה" (ד.וו. גריפית, 1915)
4. סרגיי אייזנשטיין, דז'יגה ורטוב והמונטאז' הסובייטי בשנות ה-20  
צפיית חובה: "אוניית הקרב פוטימקין" (סרגיי אייזנשטיין, 1925)

"האיש עם מצלמת הקולנוע" (דז"גה ורטוב, 1929)

5. אקספרסיוניזם גרמני בשנות ה-20  
צפיית חובה: "הקבינט של ד"ר קליגרי" (רוברט ויינה, 1919)  
"מטרופוליס" (פריץ לאנג, 1926)  
צפיית רשות: "הצחוק האחרון" (פ.וו. מורנאו, 1924)
6. מצ'פלין ועד שטרסהיים: הקומדיה האילמת והקולנוע בהוליווד בשנות ה-20  
צפיית חובה: "הבהלה לזהב" (צירלי צ'פלין, 1925)  
צפיית רשות: "שרלוק ג'וניור" (באסטר קיטון, 1927)
7. מחוץ למיינסטרים: קולנוע ניסיוני ותיעודי בשנות ה-20  
צפיית חובה: "נאנוק איש הצפון" (רוברט פלאהרטי, 1922)  
"הפאסיון של ז'אן דארק" (קארל תיאודור דרייר, 1928)
8. המעבר לקולנוע המדבר ב-1927 והתבססותו של הז'אנר ההוליוודי  
צפיית חובה: "פני צלקת" (הווארד הוקס, 1932)
9. שנות האולפן ההוליוודי הקלאסי וקוד הצנזורה (1930-1939)  
צפיית חובה: "זה קרה לילה אחד" (פרנק קפרה, 1934)
10. הריאליזם הפואטי והחזית הפופולרית בצרפת (1930-1945)  
צפיית חובה: "לאטאלאנט" (ז'אן ויגו, 1934)  
"חוקי המשחק" (ז'אן רנואר, 1937)
11. קולנוע ניסיוני וקולנוע תיעודי בזמן המלחמה (1930-1945)  
צפיית חובה: "נצחון הרצון" (לני ריפנשטל, 1935)
12. תקופת קולנוע המעבר (1939-1945) והאוטורים ההוליוודיים (מייקל קרטיז ואורסון וולס)  
צפיית חובה: "האזרח קיין" (אורסון וולס, 1941)  
צפיית רשות: "קזבלנקה" (מייקל קרטיז, 1942)
13. פילם נואר והרשימה השחורה בהוליווד  
צפיית חובה: "ביטוח חיים כפול" (בילי וויילדר, 1944)

### התפלגות הציון הסופי:

ינתן ציון סופי לכל סמסטר בנפרד על פי המתכונת הבאה:

10%: נוכחות (יותר משלושה חיסורים יובילו לפסילת הקורס).

90%: בחינה מסכמת אמריקאית (מבוססת על כל ההרצאות וההקרנות במהלך הסמסטר).

### **צפיות חובה ורשות:**

מעבר לקטעי סרטים אשר יוקרנו במהלך ההרצאות, על הסטודנט/ית לצפות בכל סרטי החובה המופיעים בסילבוס. בכל סרט יש לצפות לפני ההרצאה בו הוא מופיע, והבקיאות בסרטים אלו מחייבת לקראת הבחינה המסכמת. בגין בקיאות בסרטי הרשות (מעבר לקטעים בהם צפינו בשיעור) ניתן יהיה לקבל נקודות בונוס בבחינה בשאלות מתאימות.

כל הסרטים יהיו נגישים במהלך הסמסטר כקבצים באחד מהמחשבים בספריית בצלאל.

### **קריאות רשות:**

פרקים נבחרים מתוך שני הספרים הבאים, בצירוף מאמרים נוספים, נמצאים בפורמט PDF באתר הקורס (הספרים עצמם נמצאים בספרייה לנוחיותכם). אלו הן קריאות רשות והן נועדו לחזרה על הנאמר בכיתה ולמתן קונטקסט היסטורי רחב יותר.

מאסט, ג'רלד וברוס פ' קאוויין, 2003. קיצור תולדות הקולנוע. תל אביב, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

פרמינגר, ענר, 1995. מסך קסם: כרונולוגיה של קולנוע ותחביב. תל אביב, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

הספר הבא, הנמצא גם הוא בספריית בצלאל, מיועד עבור דוברי האנגלית ועבור אלו המבקשים להרחיב את קריאתם מעבר לקריאות בעברית. הספר מומלץ מאוד לכל הסטודנטים.

Bordwell, David and Kristin Thompson. Film History: An Introduction. McGraw Hill Publishing, 2009.

### **ביבליוגרפית רשות (חלקית):**

Barnouw, Eric. Documentary: A History of the Non-Fiction Film. New York: Oxford University Press, 1993.

Bordwell, David, Janet Staiger, and Kristin Thompson. The Classical Hollywood Cinema: Film Style and Mode of Production to 1960. New York: Columbia University Press, 1985.

De Baecque, Antoine. Camera Historica: The Century in Cinema. New York: Columbia University Press, 2008.

Ferro, Marc. Cinema and History. Detroit: Wayne State University Press, 1988.

Kracauer, Siegfried. From Caligari to Hitler: A Psychological History of the German Film. Princeton, N.J: Princeton University Press, 1947.

Leyda, Jay. Sergei Eisenstein - Film Form: Essays in Film Theory. New York: Harcourt, 1949.

Mast, Gerald, and Bruce Kavin. A Short History of the Movies. Boston: Allyn Bacon, 2002.

Neale, Steve. Genre and Hollywood. London: Routledge, 2000.

Sklar, Robert. An International History of the Medium. New York: Prentice Hall, 2002.

**שעות קבלה:**  
בתיאום מראש.